

VÉKÁS LAJOS*professor emeritus, az MTA rendes tagja**ELTE Állam- és Jogtudományi Kar*

A magánjogi fogyasztóvédelem rendszertani helyéről

Lévayné Fazekas Judit tudományos kutatásainak egyik súlyponti területe a fogyasztóvédelem.^[1] Születésnapj ajándékként ezért választottam ezt a témát. Arról kívánok összefoglaló képet alkotni, hogy a fogyasztóvédelmi szabályozás milyen rendszertani kihívásokat jelent, és milyen megoldási változatokat kínál a kodifikált európai uniós jogrendszerekben.

ABSZTRAKT

Az elmúlt fél évszázadban a fogyasztói szerződések joga a magánjog fontos részévé vált, a magánjog szociális dimenzióját juttatja kifejezésre. Az Európai Unió közel négy évtizede irányelvekkel harmonizálja a tagállamok jogalkotását e területen. Az irányelvi szabályok átültetése rendszerezési kihívást jelent a tagállamok jogalkotói számára, különösen a kodifikált magánjogokban. A tanulmány ezeket a problémákat veszi számba, és az alkalmazott tagállami módszereket értékeli.

Kulcsszavak: fogyasztóvédelem ■ jogharmonizáció ■ uniós irányelvek
■ tagállami átültetés ■ kodifikáció

I. BEVEZETÉS: A TÉMA EXPONÁLÁSA

A fogyasztóvédelem gondolata legalább a modern ipari társadalmak létrejöttéig, a 19. század közepéig vezethető vissza,^[2] és a jogi szabályo-

[1] Ld. Lévayné Fazekas, 2004, 279.; Lévayné Fazekas, 2007, 285.; Lévayné Fazekas, 2013, 329-340. és még több tanulmány.

[2] A történelmi előzményekről lásd Schuhmacher, 1981, 135.

zás sürgető igénye is több mint félévszázados.^[3] A téma a magyar jogirodalomban is megjelent.^[4] Az 1980-as évektől kezdve az Európai Unió jogalkotása is elindult ezen az úton, és mindmáig elsődleges feladatként kezeli ezt a területet. Az Unió szervei az első években speciális részletproblémákkal kapcsolatban fogadtak el fogyasztóvédelmi irányelveket: az üzlethelyiségen kívül kötött szerződést, a fogyasztói kölcsönszerződést és az utazási szerződést szabályozták először.^[5] Ezek az irányelvek a fogyasztói szerződési jog kirívóan neuralgikus területeit kívánták rendezni, és még nem érintették a klasszikus szerződési jog általános szabályait. A központi kérdések felé közeledést jelentette viszont a tisztességtelen szerződési feltételekről megalkotott irányelv.^[6] A fogyasztói adásvételről szóló irányelv pedig már egyenesen a szerződési jog közepébe hatolt a kellékszavatosság és a jótállás szabályozásával.^[7] Ez utóbbi két irányelv és azok átültetése már a szerződési jog centrális kérdéseiben juttatta kifejezésre a magánjog szociális dimenzióját.

A fogyasztóvédelmi irányelvek – szabályozási fogyatékságaik ellenére – lényegesen közelítették egymáshoz a tagállamok szerződési jogát és ezzel erősítették a belső piacot. Nem vitás ugyanakkor, hogy a fogyasztóvédelmi irányelvek szabályai több szempontból szembementek a szerződési jog hagyományos dogmatikájával: új határokat szabtak a magánautonómiának, változtattak a szerződés létrejöttére és az akarathibákra vonatkozó szabályokon, továbbá átalakították a szerződésességi rendelkezéseket is.^[8] Fontos különlegesség, hogy a fogyasztói szerződési szabályok kógens jellegűek, s ez idegen az általános szerződési szabályoktól, és ezért ma is viszonylag kivétele a szerződési jogban.

Az irányelvi szabályok átültetése emellett rendszerezési kihívást is jelentett a tagállamok jogalkotói számára, különösen a kodifikált magánjogokban.^[9] Meg kellett válaszolni ugyanis azt a kérdést, hogy rendszertanilag miként kapcsolják a fogyasztóvédelmi szabályokat a hagyományos rendelkezésekhez. A fogyasztói adásvételről szóló irányelv átültetése kapcsán felmerült kérdések vezették például a német jogalkotót az egyébként már hosszabb ideje tervezett, átfogó kötelmi jogi reform megvalósításához.^[10] Az új uniós tagállamok törvényhozói (köztük a magyar jogalkotó) is korán szembekerültek ezzel a problémával, mivel a csatlakozásukig elfogadott fogyasztói irányelveket – önkéntes jogharmonizáció keretében – már a tagállammá válásuk előtt, azaz 2004-ig integrálták jogrendszerükbe.^[11]

[3] A könyvtárnyi irodalomból lásd von Hippel, 3 1986, 499.; Howells – Weatherill, 1995, 601.

[4] A kezdetekhez lásd Vékás, 1978, 707-713.; Vékás, 1981, 57-84.

[5] A Tanács 85/577/EGK, 87/102/EGK, 90/314/EGK irányelvei.

[6] A Tanács 93/13/EGK irányelve.

[7] Az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve.

[8] Lásd: Micklitz – Reich – Rott (eds.), 2009, 378. A problematika átfogó összefoglalását, tézisekkel lásd Eidenmüller – Faust – Grigoleit, 2011, 326.

[9] Lásd: Pfeiffer, 2001, 9-33.

[10] Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts vom 11. 10. 2001, in Kraft seit dem 1. 1. 2002.

[11] Lásd: Vékás, 2004, 1-84.; Reich, 2005, 239-262.

II. A FOGYASZTÓVÉDELMI IRÁNYELVEK TAGÁLLAMI ÁTÜLTETÉSÉNEK TÍPUSAI

Ha a tagállamok törvényhozási gyakorlatát áttekintjük, megállapíthatjuk, hogy a fogyasztói irányelvek átültetésének három típusát alkalmazták:

- külön törvényekben másolták át az egyes irányelvek rendelkezéseit („copy and paste”-módszer);
- a fogyasztóvédelmi törvényükbe illesztették az irányelvi szabályokat; illetve
- a polgári törvénykönyvükben oldották meg az integrációt.^[12]

A legtöbb tagállamban a jogalkotó párhuzamosan alkalmazta ezeket a megoldásokat, azaz az egyes irányelvek sajátosságaira figyelemmel választotta az egyik vagy a másik technikát. Ezt tette a magyar törvényhozó is: amit lehetett, a Polgári Törvénykönyvben helyezett el, de egyes irányelvi rendelkezések átültetésénél az első vagy a második módszert alkalmazta. Ha röviden áttekintjük az átültetési metódusok előnyeit és hátrányait, a következőket állapíthatjuk meg.

Külön törvényben történő átültetés esetén könnyen felismerhető a szabály uniós eredete, és ezzel az egységes értelmezés követelményének felismerése. Ez a módszer azonban a magánjog szerkezeti szétaprózódásához vezet. Különösen problematikus az ilyen átültetés egy alapvetően kodifikált magánjog esetén. Kezdetben a tagállamok mégis inkább ezt a megoldást alkalmazták. Az irányelvek szaporodásával megerősödött azonban az a felfogás, hogy helyesebb inkább az integráció valamelyik másik formáját alkalmazni. Ezt történt még Angliában és Skóciában is, ahol a law commissioners előkészítésében 2015-ben egy átfogó fogyasztóvédelmi törvényt fogadtak el.^[13] Egyes tagállamokban azonban máig inkább a külön törvényekben történő irányelv-átültetés technikáját alkalmazzák.

Egyes tagországok a fogyasztóvédelmi irányelveket a fogyasztóvédelmi törvényükben ültetik át jogrendszerükbe. Az olasz törvényhozó 2005 óta kizárólag így jár el.^[14] Elsősorban ezt a módszert alkalmazza az osztrák jogalkotó is, bár az ABGB-ben is elhelyez uniós fogyasztóvédelmi normákat. Ez a megoldás a fogyasztóvédelem transzparencia-követelményét kiválóan kielégíti. Hátránya viszont az, hogy a fogyasztóvédelmi törvényben különböző természetű (magánjogi, igazgatási jogi, adott esetben büntetőjogi) normák vegyülnek, és a mai magánjog oly fontos területét jelentő fogyasztóvédelmi magánjog kikerül az általános magánjogi kódex hatóköréből. Külön gondoskodni kell arról is, hogy

[12] Egy megjegyzés erejéig, érdekessége miatt röviden utalunk Grundmann felvetésére, amely szerint a fogyasztói szerződések felfoghatók kereskedelmi jogi szerződésként is, hiszen a szerződés egyik oldalán vállalkozás a jogalany. Ilyen alapon pedig azokban a jogrendszerekben, amelyek külön kereskedelmi/vállalati jogi törvénykönyvet fogadtak el, a fogyasztói szerződési szabályok ezekben a törvénykönyvekben is elhelyezhetők volnának. Ld. Grundmann, 2002, 40-71.

[13] Consumer Rights Act 2015.

[14] Az olasz fogyasztóvédelmi törvény: Decreto legislativo 206/2005.

megfelelően kifejezésre jusson az illető szabály uniós eredete, és ezzel garantált legyen az egységes értelmezés követelménye.

A fogyasztóvédelmi magánjogi rendelkezéseknek a magánjogi kódexbe történő tematikus beillesztése mindenekelőtt azzal az előnnyel jár, hogy nyilvánvalóvá teszi a szóban forgó, rendkívül fontos szabályok magánjogi jellegét. Ez az átültetési megoldás a legpregnánssabban juttatja tehát kifejezésre a magánjog egységét. Emellett érvényesíti a kodifikáció ismert elvi előnyeit, és a leginkább alkalmas arra, hogy elkerülje a jogrendszeren belüli ellentmondásokat. Ilyen ellentmondások keletkezhetnek ugyanis az egyes irányelvek külön-külön történő átültetésénél, például különböző igényérvényesítési határidők megállapítása vagy az irányelvi szabályok átfedése esetén. Nem elégíti ki viszont ez az átültetési módszer a transzparencia-követelményt. Emellett figyelni kell itt is arra, hogy megfelelően kifejeződjék az illető szabályok uniós eredete, és ezzel biztosított legyen az egységes értelmezés követelménye.

A fentieket mérlegelve – elvileg – az volna a leghelyesebb, ha a tagállamok a fogyasztói irányelveket a magánjogi kódexükbe ültetnék át. A gyakorlatban azonban komoly nehézségek merülnek fel ennek megvalósításánál. A tisztességtelen szerződési feltételekre, a kellékszavatosságra és a jótállásra vonatkozó szabályok esetében viszonylag könnyen lehetséges volt a polgári törvénykönyvbe történő integrálás, és több tagállam élt is ezzel a módszerrel. E rendelkezések beépítését vonzóvá tette és egyúttal meg is könnyítette az a körülmény, hogy általánosításra alkalmas normákról volt szó, amelyeknek alkalmazását a nem fogyasztói szerződésekre is elő lehetett írni, természetesen diszpozitív jelleggel. Valamennyi irányelv magánjogi kódexbe integrálását azonban aligha lehet megoldani.

A legszerencsésebben a német jogalkotó alkalmazza ezt a módszert, amikor is az irányelvi szabályokat nem egy önálló fejezetben elkülönítve helyezi el a BGB-ben, hanem tematikus rendben, szervesen illeszteti be azokat. Emellett adott esetben a régi szerződési jog korszerűsítésére is felhasználja az irányelvek átültetését. Például a fogyasztói adásvételre vonatkozó irányelv beépítésénél, az irányelvi szabályokból tanulva, korszerűsítette az adásvétel joganyagát: módosította a teljesítés és a kellékhiba fogalmát, új szavatossági igényként bevezette a kijavítás jogát, új elévülési időt határozott meg, stb.^[15] Így magára a fogyasztói adásvételre csak néhány speciális normát kellett felállítani.^[16] Az új cseh polgári törvénykönyv is magába integrált fogyasztóvédelmi magánjogi irányelvi rendelkezéseket, de azokat egy külön, „fogyasztói szerződések” című fejezetben gyűjtötte össze. Ez azzal a hátránnyal járt, hogy szabályok ismétlődnek a törvénykönyvön belül. Ez történt például az adásvételi szerződés szabályozásánál: a fogyasztói adásvételre vonatkozó rendelkezések mellett külön szabályokat állapít meg a cseh törvény a vállalkozásnak nem minősülő magánszemélyek közötti vételi ügyletekre.^[17]

[15] BGB 434. és következő §-ok.

[16] BGB 474-479. §-ok.

[17] 1810-1867 §-ok, illetve 2158-2174 §-ok.

III. A FOGYASZTÓVÉDELMI IRÁNYELVEK ÁTÜLTETÉSE A MAGYAR JOGBA

A magyar jogalkotó – a német példától bátorítva – mind a tisztességtelen szerződési feltételekről, mind a fogyasztói adásvételről szóló irányelvet – lényegüket tekintve – az (1959-es) Ptk.-ba ültette át. Ezt ráadásul úgy oldotta meg, hogy az integrált szabály lehetőleg valamennyi alanyi relációban (vállalkozások közötti, magánszemélyek közötti és fogyasztói szerződésekből) alkalmazható legyen. Ezt a módszert más tagállamokban is alkalmazták. A német jogi nyelv új terminust is alkotott erre a megoldásra: „überschießende Umsetzung” kifejezéssel illeti azt.^[18] Ez a módszer alkalmat adott az eredetileg nem a fogyasztói szerződésekre koncipiált klasszikus szerződési jogi intézmények szabályainak korszerűsítésére is.

Az 1959-es Ptk.-ba történt beépítés az említett két irányelvben szabályozott területeken előkészítette az új törvénykönyv megalkotását is.^[19] Az új törvény ugyanakkor arra is törekedett, hogy a szerződési szabályok az üzleti szerződések követelményeihez igazodjanak, és ezért – szükség esetén – a fogyasztói szerződésekre jellemző eltéréseket külön pozitív többletjogokként definiálta.^[20] Ez a következőket jelenti. A 2013-as Polgári Törvénykönyvben a szerződési jog (mind az általános szerződési szabályokkal, mind az egyes szerződéstípusokra vonatkozó rendelkezésekkel) minden jogalany kapcsolatát minden viszonylatban egységesen kívánja rendezni. A törvény ezt úgy oldja meg, hogy mind az üzleti forgalomban, mind a magánszemélyek kapcsolataiban létrejövő szerződésekkel szemben a professzionális üzleti élet követelményszintjét támasztja. Szükség esetén kivételes szabályokat fogalmaz meg ugyanakkor arra az esetre, ha a szerződés fogyasztói szerződésnek minősül, vagyis fogyasztó és vállalkozás között jön létre. A fogyasztó javára külön jogokat megállapító rendelkezéseket tartalmaz a törvény mind a szerződések általános szabályai között (a már említett kellékszavatosság és az általános szerződési feltételekre vonatkozó normák mellett a tájékoztatási kötelezettséggel kapcsolatban, az elállási jognál stb.), mind bizonyos szerződéstípusok (zálogszerződés, garancia, kezesség stb.) körében.^[21]

Az új Polgári Törvénykönyv tehát az 1959-es Ptk.-ban bevált módszer alkalmazását kívánta folytatni a fogyasztóvédelmi magánjog szabályozásánál.^[22] A 2003-ban elfogadott Konceptió [B] IV. 5. pont] abból indult ki, hogy az uniós fogyasztóvédelmi magánjogot – lehetőség szerint – az új kódexben kell megjeleníteni.^[23] A kodifikációs napi munka során szerzett tapasztalatok ugyanakkor

[18] Lásd: Habersack – Mayer, 2015, 298-326.; Jäger, 2006, 268.

[19] Lásd: Vékás, 2000, 646-660.

[20] Lásd: Vékás, 2020a, 1740.

[21] Lásd: Vékás, 2020b, 37.

[22] A Polgári Törvénykönyv fogyasztóvédelmi szabályaihoz lásd: Lévainé Fazekas, 2013.

[23] A Kodifikációs Főbizottság által elfogadott Konceptiót a Kormány a 1003/2003. (I. 25.) Korm. határozattal (Magyar Közlöny 2003. évi 8. szám) hagyta jóvá.

azt mutatták, hogy e joganyag teljes beépítése a törvénykönyv szabályainak koherenciáját és – főként – stílusát rontaná. Ezért helyesebbnek látszott alapvető elvként abból kiindulni, hogy a törvénykönyvbe csak a kodifikációra tényleg érett és tartós irányelvi szabályokat szabad átültetni, és azokat tematikusan kell beilleszteni. A Ptk.-ba ilyen alapon nem illő irányelvi rendelkezések pedig a fogyasztóvédelmi törvényben kaptak volna helyet.

Az előbbi megfontolások alapján a fogyasztóvédelmi irányelvekből a következő szabályok kerültek be – tematikus rendben – a Polgári Törvénykönyvbe:

- A fogyasztó és a vállalkozás fogalmát meghatározó szabály (8:1. § 3. és 4. pont).
- A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvi rendelkezések – általános szerződési szabályként – a 6:102. §-6:105. §-okba kerültek. Természetesen a fogyasztót védő szabályok relatíve semmisek [6:103. § (3) bek.].
- Hasonlóképpen az általános szerződési szabályok között található a fogyasztóvédelmi adásvételről szóló irányelv rendelkezései, a kellékszavatosság és a jótállás szabályai között (6:157. ssk. §-ok és 6:171. ssk. §-ok). Itt megjegyezzük, hogy a kellékszavatossági szabályokat 2022. január 1-jétől kiegészítette a 2019/771. sz. és a 2019/770 sz. európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetése.^[24]
- Az utazási szerződésről szóló irányelv magánjogi jellegű szabályai a 6:254. §-ban kaptak helyet.
- A termékfelelősségről szóló irányelv ugyan nem tekinthető fogyasztóvédelmi jellegűnek, megemlítjük mégis, hogy a Ptk.-ban ezek a rendelkezések a deliktális felelősség szabályai között (6:550. ssk. §-ok) találhatóak.

A Polgári Törvénykönyv az említett irányelvi szabályokon kívül kógens jelleggel megállapított néhány, a fogyasztói irányelvekből kikristályosítható általános normát is. Ezeket a törvény fogyasztói szerződésekre szintén tematikus elhelyezésben (azaz az illető szabályozandó kérdésnél) tartalmazza. Ilyen általános fogyasztóvédelmi kedvezményt megállapító rendelkezésként kell említeni a következőket:

- megemelt általános információs kötelezettség a fogyasztóval szemben (pl. 6:82. §);
- a fogyasztóra kedvezőbb szerződésértelmezés [6:86. § (2) bek.];
- kedvezőbb határidők a fogyasztói igények érvényesítésére [6:162. § (2) bek., 6:163. § (2) bek.];
- az áru hibájának vélelmezése fogyasztói szerződésben (6:158. §);
- a vállalkozás igényének kizárása a fogyasztó gazdagodása miatt a hibás áru kijavítása vagy kicserélése esetén [6:167. § (1) bek.];

[24] 373/2021. (VI. 30.) Korm. rendelet a fogyasztó és vállalkozás közötti, az áruk adásvételére, valamint a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések részletes szabályairól. Lásd ehhez a IV. pontot.

- elállási jog bizonyítása [6:220. § (2) és (3) bek.];
- szankciómentes előteljesítési jog biztosítása pénzszolgáltatás esetén a fogyasztó számára (6:131. §).

Ezek a szerződési általános részi szabályokon kívül kimondottan fogyasztóvédelmi szabályok kerültek a 2011/83/EU irányelvből az adásvételi rendelkezések közé (6:219. §, 6:220. §).

Az európai uniós jogalkotás ismételt hullámveréseinek ismeretében a fenti megfontolásokat előrelátó koncepcionális elképzelésnek tekinthetjük. Ennek köszönhető, hogy a Ptk.-ban az irányelvek által érintett szabályokat akkor sem kellett feltétlenül módosítani, amikor az irányelveken változtattak, esetleg egyiket-másikat új irányelv váltotta fel. Fontos változásokat hozott a „fogyasztó jogairól” nagyigényű címet viselő, horizontális jellegű 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv. Ez a jogszabály – többek között – a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettségre alapított meg magasabb követelményeket, továbbá új szabályokat adott a távol levők közötti és az üzlethelyiségen kívül kötött szerződésektől való elállási jogra, az áruk szállítására és a kárveszély átszállására, és egyben hatályon kívül helyezte az e kérdéseket korábban rendező irányelveket.^[25] Az irányelv egyben az uniós magánjogi fogyasztóvédelem egyik filozófiai sarokpontját adta fel azzal, hogy a korábbi minimumharmonizáció helyett (igaz, egyes kérdésekben kivételeket engedve a tagállamoknak az átültetésnél) maximumharmonizációt vezetett be.^[26] Ez azt jelenti, hogy az irányelv teljes harmonizációt akar elérni, vagyis a tagállamok az irányelvi rendelkezésekkel szabályozott kérdésekben a fogyasztó javára sem állapíthatnak meg eltérő jogokat.^[27] Az uniós irányelvalkotás még látványosabb fordulatát is túlélte a Ptk., amikor 2022. január 1-jei hatállyal hatályon kívül helyezték a fogyasztói adásvételről szóló irányelvet.^[28]

Egyes fogyasztóvédelmi szabályok beépítése a Ptk.-ba erősítette azt a koncepcionális kiindulópontot, amely a hagyományosan kereskedelmi joginak tekintett szerződéstípusokat ugyancsak a magánjogi kódexben látta helyesnek szabályozni, egy önálló kereskedelmi jogi/vállalati jogi törvény helyett. Ellenkező megoldás mellett ugyanis a szerződési jogi szabályok három normarétegben, három különböző törvénybe kerültek volna: a Ptk.-ba, a kereskedelmi jogi/vállalati jogi törvénybe és a fogyasztóvédelmi törvénybe. Egy ilyen rendszer széttörte volna a szerződési jog anyagát, szétszakította volna az összetartozó szabályokat

[25] A 85/577/EGK tanácsi irányelvet és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet helyezték hatályon kívül.

[26] Nem horizontális jelleggel, hanem egy körülhatárolt területen maximumharmonizációt vezetett be már a 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv a fogyasztói hitelmegállapodásokról, amely a hasonló tárgyú 87/102/EGK tanácsi irányelvet váltotta fel.

[27] A minimumszabályozás elvének alkalmazása idején a tagállamok az irányelveket átültető jogszabályaikban igen gyakran biztosítottak az előírtnál több jogot a fogyasztónak. Lásd: Schulte-Nölke – Twigg – Christian (eds.), 2008, 529.

[28] Lásd a következő fejezetben.

és emiatt jelentősen nehezítette volna a jogalkalmazást. Más indokok mellett, a jogtörténeti tapasztalatokból és külföldi példákban táplálkozó érveken kívül,^[29] a szerződési jog ilyen módon történő hármas tagolásának elkerülése is a monista koncepció elfogadását és külön kereskedelmi törvény elvetését indokolta.^[30]

IV. ÖSSZEFOGLALÁS

A technikai és gazdasági változások a fogyasztóvédelem területén is újabb és újabb kihívások elé állítják a jogalkotót. Ezt példázza a 2022. január 1-jén hatályba lépett irányelv „a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól”.^[31] Ez az irányelv a címében jelzett jelenségeket kívánja jogilag rendezni, és ez a célkitűzés – már a feladat új volta miatt is – igen nehéz.

Nemegyszer az uniós jogalkotó nem áll a helyzet magaslatán. Eklatáns példa erre az előbbi irányelv ikerpárja,^[32] amely a fogyasztási adásvételről szóló 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv szabályait tartalmilag csak kis részben változtatja meg.^[33] Joggal merül fel a kérdés, hogy miért kellett – az esetleg tényleg szükséges néhány módosítás helyett – úgy dönteni, hogy az új irányelv teljes egészében felváltja az 1999-es irányelvet, annak helyébe lép.

Ez a két irányelv a magyar törvényhozót is zavarba hozta, és az átültetésük-nél mintha visszatért volna a kezdetekhez: egy új kormányrendeletben (igaz: igényesen szerzerbe állítva az átvett szabályokat) másolta át azokat.^[34] Véleményem szerint e helyett kézenfekvő lett volna a 2019/771 irányelvnek a korábbi kellékszavatossági jogot néhány ponton megváltoztató rendelkezését a Ptk.-ba tematikusan beilleszteni. Ezt indokolta volna az a tény, hogy a kellékszavatosság szabályait a Ptk. tartalmazza, és azokat – amint fentebb utaltunk rá^[35] – éppen a fogyasztói adásvételről szóló 1999/44/EK irányelv beépítése kapcsán újította meg a jogalkotó. A 2019/770 irányelv viszont új területként és részben új megközelítésben szabályozza a digitális tartalmak és digitális szolgáltatások hibás teljesítését fogyasztói szerződésekben. Ez az irányelv kialakulatlan mód-

[29] Lásd: Raisch, 1962, 141.; Raisch, 1965, 310.; Müller-Freienfels, 1978, 583-621. A magyar jogirodalomban először Grosschmid vetette fel a magánjog-kereskedelmi jog dualizmusának kérdését 1883-ban, a monista fogantatású svájci Kötelmi jogi törvényről (Obligationenrecht, 1881/1883) tartott előadásában. Lásd: Zsögöd, 1901, 719-725.

[30] Lásd: Vékás, 2001.

[31] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/770 irányelve.

[32] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/771 irányelve.

[33] Ez első látásra kitűnik az előző lj.-ben hivatkozott irányelv Mellékletéből, amely hivatalos megfelelési táblázatban tételesen felsorolja, hogy az 1999/44/EK irányelv adott rendelkezésének az új irányelv mely rendelkezése felel meg.

[34] 373/2021. (VI. 30.) Korm. rendelet, lásd a 22. lj.-nél.

[35] III. 2. pont.

szertana miatt egyelőre nem volt beilleszthető a Ptk.-ba, és nem volt beépíthető a fogyasztóvédelmi törvény jelenlegi – egyébként is sok lyukat tartalmazó, elavult – rendszerébe sem.^[36] Ez az irányelv – a fogyasztó és a vállalkozás meghatározásának azonosságán^[37] kívül – más logikát követ. A legcélszerűbbnek mindeképpen az látszott, hogy „a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól” szóló 45/2014 (II. 26.) Korm. rendeletbe illesszük be az új irányelv szabályait. Ezt a kormányrendeletet a Ptké. felhatalmazása alapján^[38] elsősorban a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetésére alkották meg, és az – jogászai megvalósítását tekintve – kivételesen színvonalas jogszabály. A rendelet – általános rendelkezések és a fogyasztói szerződések közös szabályai után – a távol levők közötti és az üzlethelyiségen kívül kötött szerződésekre vonatkozó irányelvi szabályokat integrálja a magyar jogrendszerbe. Fogalomalkotásában tudatosan törekszik a Ptk.-val való kapcsolat kifejezésére, és ezzel is összefűzi a polgári jogi kódexet a mai magánjog egyik nagyon fontos területével, a fogyasztói szerződések világával. Emellett – az irányelvi háttér miatt érthetően – a kormányrendelet konkrét rendelkezései és a 2019/770 irányelv szabályai számos ponton azonosak. Ez állapítható meg nemcsak a két bevezető fejezet, hanem a részletszabályokat tartalmazó III. és IV. fejezet tekintetében is. Ezért az új irányelv koherens beépítésével, a kormányrendelet ily módon történő kibővítésével egy valódi, európai uniós irányelvi háttérű fogyasztói szerződési jogi „kiskódex” lett volna szerkeszthető, amelynek háttérét a Ptk. alkotja. Egy ilyen megoldás a fogyasztóvédelmi magánjog jövőbeni rendszeri elhelyezéséhez is általános keretet biztosított volna. Egy ilyen alapon alkotott új rendszer két rétegben ölelné fel a fogyasztóvédelmi magánjogot: a Ptk.-ban és – a kódexbe be nem illeszthető szabályokat szisztematikusan összefoglaló – új fogyasztóvédelmi magánjogi törvényben.

A két irányelv átültetésére vonatkozó ilyen értelmű részletes javaslatomat^[39] a jogalkotó nem követte; helyette – a könnyebb ellenállás vonalán haladva – egy új kormányrendeletben és együtt ültette át a jellegükben és előzményükben teljesen különböző két irányelvet. De mégis azt mondom: *fluctuat nec mergitur!*

[36] 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről.

[37] Ptk. 8:1. § (1) bek. 3. és 4. pont, 1997. évi CLV. törvény 2. § a) és b) pont, illetve 2019/770 irányelv 2. cikk 5. és 6. pont.

[38] 2013. évi CLXXVII. törvény 66. § (1) bek. d) pont.

[39] Lásd: Vékás, 2021, 75.

IRODALOM

- Eidenmüller, Horst – Faust, Florian – Grigoleit, Hans Christoph (2011): *Revision des Verbraucher-acquis*. Mohr Siebeck, Tübingen.
- Grundmann, Stefan (2002): Verbraucherrecht, Unternehmensrecht, Privatrecht – warum sind sich UN-Kaufrecht und EU-Kaufrechts-Richtlinie so ähnlich? In: *Archiv für die civilistische Praxis*. Vol. 202, Issue 1.
- Jäger, Torsten (2006): *Überschießende Richtlinienumsetzung im Privatrecht*. Nomos Verlag, Baden-Baden.
- Lévyayné Fazekas Judit (2004): *Fogyasztóvédelmi jog*. Novotni Alapítvány, Miskolc.
- Lévyayné Fazekas Judit (2007): *Fogyasztóvédelmi jog*. Complex Kiadó, Budapest.
- Lévyayné Fazekas Judit (2013): Recodification – integration – modernisation: Consumer protection rules in the new Civil Code. In: *The transformation of the Hungarian legal system 2010-2013*. Complex Kiadó, Budapest.
- Habersack, Matthias – Mayer, Christian (2015): Die überschießende Umsetzung von Richtlinien. In: Riesenhuber, Karl (Hrsg.): *Europäische Methodenlehre*. De Gruyter, Berlin. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783899498455.425>.
- Hippel, Eike (1986): *Verbraucherschutz*. Mohr, Tübingen.
- Howells, Geraint G. – Weatherill, Stephen (1995): *Consumer Protection Law*. Dartmouth, Aldershot.
- Micklitz, Hans-W. – Reich, Norbert – Rott, Peter (eds.) (2009): *Understanding EU Consumer Law*. Intersentia, Antwerp.
- Müller-Freienfels, Wolfram (1978): Zur „Selbstständigkeit“ des Handelsrechts. In: *Festschrift für Ernst von Caemmerer*. Beck Verlag, München.
- Pfeiffer, Thomas (2001): Richtlinien der EU und ihre Umsetzung: Umsetzungstreu und Harmonie der Richtlinienggebung mit zivilrechtlicher Dogmatik. In: Gerhard Hohloch (Hrsg.): *Richtlinien der EU und ihre Umsetzung in Deutschland und Frankreich*. Nomos Verlag, Baden-Baden.
- Raisch, Peter (1962): *Die Abgrenzung des Handelsrechts vom bürgerlichen Recht als Kodifikationsproblem des 19 Jahrhunderts*. Enke Verlag, Stuttgart.
- Raisch, Peter (1965): *Geschichtliche Voraussetzungen, dogmatische Grundlagen und Sinnwandlung des Handelsrechts*.
- Reich, Norbert (2005): Wandlungen des Rechts der vertraglichen Schuldverhältnisse in neuen Mitgliedstaaten unter dem Einfluss des EG-Rechts. In: Brüggemeier, Gert (Hrsg.): *Liberal Amicorum Eike Schmidt*. Müller Verlag, Heidelberg.
- Schuhmacher, Wolfgang (1981): *Verbraucher und Recht in historischer Sicht*. Staatsdruckerei, Wien.
- Schulte-Nölke, Hans – Twigg-Flesner, Christian – Ebers, Martin (eds.) (2008): *EC Consumer Law Compendium*. Sellier, München.
- Vékás Lajos (1978): Fogyasztóvédelem Svédországban. In: *Jogtudományi Közlöny*. 1978/11. sz.
- Vékás Lajos (1981): Fogyasztóvédelem a fejlett tőkés országokban. In: *Gazdaság- és jogtudomány*. 1981/1-2. sz.
- Vékás Lajos (2000): A fogyasztói adásvételről szóló EK-irányelv és átültetése a magyar polgári jogba. In: *Magyar Jog*. 2000/11. sz.
- Vékás Lajos (2001): *Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései*. HVG-ORAC, Budapest.

- Vékás Lajos (2004): Privatrecht des Verbraucherschutzes in der EU. In: Lajos Vékás – Marian Paschke (Hg.): *Europäisches Recht im ungarischen Privat- und Wirtschaftsrecht*. LIT Verlag, Münster.
- Vékás Lajos (2020a): Bevezetés. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvhöz: Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. 1. kötet, Wolters Kluwer, Budapest.
- Vékás Lajos (2020b): Kommentár a Ptk. 6:157. §-ához. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvhöz: Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. 2. kötet. Wolters Kluwer, Budapest.
- Vékás Lajos (2021): Az uniós fogyasztói szerződési jog megújítása és az új irányelvek átültetése. In: *Magyar Jog*. 2021/2. sz.
- Zsögöd Benő (1901): A kereskedelmi jognak különválásáról. In: Zsögöd Benő: *Magánjogi tanulmányok*. 1. kötet, Politzer, Budapest.

JOGFORRÁSOK

- 1003/2003. (I. 25.) Korm. határozat az új Polgári Törvénykönyv koncepciójának elfogadásáról, valamint a polgári jogi kodifikációról szóló 1050/1998. (IV. 24.) Korm. határozat időarányos végrehajtásáról és módosításáról.
- 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről.
- 2013. évi CLXXVII. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről.
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.
- 373/2021. (VI. 30.) Korm. rendelet a fogyasztó és vállalkozás közötti, az áruk adásvételére, valamint a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések részletes szabályairól.
- A Tanács 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/770 irányelve a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/771 irányelve az áruk adásvételére irányuló szerződések egyes vonatkozásairól, az (EU) 2017/2394 rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról, valamint az 1999/44/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.
- Az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve a fogyasztói cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelve a fogyasztói hitelmegállapodásokról.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.
- Brit Consumer Rights Act 2015 (Elérhető: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/15/contents/unacted>).
- Bürgerliches Gesetzbuch (BGB).
- Olasz fogyasztóvédelmi törvény: Decreto legislativo 206/2005.

•
Bihari Mihály, Lévainé Fazekas Judit és Smuk Péter 2013-ban (Fotó: Horváth László)